

KUMAR BAĞIMLILIĞININ YOL AÇTIĞI PSİKOSOSYAL SORUNLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ**Demet KARAKARTAL*****ÖZET**

Kumar bağımlılığı; bireylerin ruh sağlığına, kişilerarası ilişkilerine, aile ilişkilerine ve mesleki yaşamlarına zarar veren, olumsuz sonuçlarına rağmen kumar oynama davranışının sürdürülmesi ile karakterize edilen bir davranış bağımlılığı ve dürtü kontrol bozukluğu olarak tanımlanmaktadır. Kumar oynama davranışı verdiği tahribat nedeniyle sadece bireyi değil toplumu da olumsuz yönde etkilemekte ve birçok psikososyal sorunu beraberinde getirmektedir. Birey açısından değerlendirildiğinde depresyon, intihar girişimleri, okul ve iş yaşamında başarısızlıklar, kişilerarası ilişkilerde bozulmalar, ebeveyn ihmali, aile içi çatışma ve boşanmalar görülmektedir. Toplum açısından değerlendirildiğinde ise toplum içerisinde itibar kaybı ile suç davranışı sayılabilecek davranışlara yönelme olmaktadır. Bu derleme çalışmasında da kumar bağımlılığının yol açtığı psikososyal sorunların değerlendirilmesi amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kumar, Bağımlılık, Kumar Bağımlılığı, Psikososyal Sorunlar.**EVALUATION OF PSYCHOSOCIAL PROBLEMS CAUSED BY GAMING ADDICTION****ABSTRACT**

Gambling addiction; it is defined as a behavioral addiction and impulse control disorder that can harm individuals' mental health, interpersonal relationships, family relationships and professional lives, and is characterized by the continuation of gambling behavior despite its negative consequences. Gambling behavior negatively affects not only the individual but also the society due to the damage it causes and brings with it many psychosocial problems. When evaluated from an individual perspective, depression, suicide attempts, failures in school and work life, deterioration in interpersonal relationships, parental neglect, family conflict and divorce are observed. When evaluated from the perspective of society, there is a loss of reputation within the society and a tendency towards behavior that can be considered criminal behavior. This review study aims to evaluate the psychosocial problems caused by gambling addiction.

Key Words: Gambling, Addiction, Gambling Addiction, Psychosocial Problems.**1. GİRİŞ**

Bağımlılık, kişinin psikolojik durumunu ve toplumsal hayatını olumsuz yönde etkileyen bireyin kullandığı madde, alkol, nesne ya da yaptığı bir eylemi üzerindeki kontrolünü kaybetmesi olarak tanımlanmaktadır (Ertunç 2019: 15). Preyde ve Adams (2008) bağımlılığı, hem biyolojik hem de davranışsal bir bozukluk olarak ifade etmişlerdir. Bağımlılık terimi geleneksel olarak sadece madde bağımlılığı olarak bilinmekte ve bireylerin ilk olarak aklına alkol, sigara ve uyuşturucu gibi bağımlılık yapıcı maddeler gelmektedir. Bunlar dışında başka davranış bağımlılıkları da bulunmakta (Ögel 2017:22) ve bu davranış bağımlılıkları geniş bir yelpazeyi oluşturmaktadırlar (Aksoy 2010: 147). Ögel (2017) davranış bağımlılıklarını;

* Doç. Dr. Kıbrıs Amerikan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü, d.karakartal@auc.edu.tr, Orcid: 0000-0001-7890-8340.

internet bağımlılığı, seks bağımlılığı, dijital oyun bağımlılığı, alışveriş bağımlılığı, egzersiz bağımlılığı ve kumar bağımlılığı şeklinde açıklamaktadır.

Bu derleme çalışmasında davranış bağımlılıkları içerisinde yer alan kumar bağımlılığı ele alınacaktır. Kumar bağımlılığı; bireylerin ruhsal durumunu, kişilerarası ilişkilerini, aile ilişkilerini ve iş yaşamlarını olumsuz yönde etkileyen ve negatif sonuçlar doğurmasına rağmen kumar oynama davranışının sürdürülmesi ile karakterize edilen bir davranış bağımlılığı ve dürtü kontrol bozukluğu olarak tanımlanmaktadır (Aksoy 2010: 147). Kumar oynama davranışına ilişkin ölçütlerin mental bozukluk tanısallık ve sayımsal el (DSM) kitabında sürekli değişiklik gösterdiği görülmektedir. Örneğin; kumar oynama davranışı, ilk olarak DSM-III'te "Patalojik Kumar Oynama" kategorisinde (APA, 1980). DSM-IV'te (1994) "Başka yerde sınıflandırılmamış dürtü kontrol bozuklukları" kategorisinde, son olarak DSM-5'de (2013) ise "Madde ile ilişkili bozukluklar ve bağımlılık bozuklukları" kategorisinde ve "Madde ile ilişkili olmayan bozukluklar" başlığı altında yer almıştır (APA, 2013). Potenza ve arkadaşları (2002) kumar bağımlılığını, değerli bir şeyi elde etmek ümidi ile kendisi için değerli olan başka bir şeyi riske atmak olarak tanımlamıştır. Rizeanu, (2014) kumar bağımlılığını, bireyin kumarla ilgili kesintisiz ya kendini da devamlı olarak kontrol edememesi, sürekli kumarla uğraşması, irrasyonel düşüncelerin oluşması ve olumsuz sonuçlara rağmen kumar oynama davranışını sürdürmesi ile karakterize edilen zihinsel bir hastalık olarak tanımlamaktadır. Güriz ve arkadaşları (2012) kumar bağımlılığını, kesintisiz devam eden ve yenileyen bir biçimde kumar oynama, buna bağlı olarak da kişinin aile hayatını, sosyal hayatını ve mesleki hayatını olumsuz etkileyen ve önemli kayıplara neden olan psikolojik bozukluk şeklinde açıklamaktadır. Pınarcı (2014) kumar bağımlılığının kriterlerini, sürekli kumar oynama düşüncesi, heyecanı artırmak için daha yüksek oranlarda oynamak, kumar oynama davranışı azaldığında öfke durumunun artması, ekonomik açıdan kaybettiklerini yerine koymak amacıyla oynamak ve kumar oynamak amacı ile yasal olmayan yollardan para bulmaya çalışmak, yakın çevresi ile ilişkilerde kopukluklar, maddi açıdan başkalarına gereksinim duymak ve kumar oynama isteğini kontrol etme veya tamamen ortadan kaldırma konusunda başarısız olma durumu şeklinde açıklamaktadır.

Kumar bağımlılığı, verdiği tahribat nedeniyle sadece bireyi değil toplumu da olumsuz yönde etkilemekte ve birçok psikososyal sorunu beraberinde getirmektedir. Birey açısından değerlendirildiğinde depresyon, intihar girişimleri, okul ve iş yaşamında başarısızlıklar, iş hayatında maddi kayıplar, kişilerarası ilişkilerde bozulmalar, ebeveyn ihmali, aile içi çatışma ve boşanmalar görülmektedir (Ögel 2015:22). Bunun yanı sıra suç sayılabilecek ve yasalara ters düşebilecek davranışlara yönelme, kişinin toplum içerisinde saygınlığını kaybetmesi gibi toplumsal sorunlara da yol açmakta ve kişinin hem bireysel hem de sosyal yaşamını tehdit eder hale gelmektedir (Ögel, 2015). Bununla ilintili olarak kumar bağımlılığı kişinin hayatında hem psikolojik hem de sosyal açıdan birçok sorunu beraberinde getirmektedir. Kumar oynamanın hem bireye hem de topluma verdiği zararlar dikkate alınarak, kumar oynama ve kumar oynamanın yarattığı psikososyal

sorunlar hakkında toplumu bilinçlendirmenin öneminin büyük olduğu düşünülmekte dolayısıyla bu derleme çalışmasında kumar bağımlılığının yol açtığı psikososyal sorunların değerlendirilmesi amaçlanmaktadır.

2. KUMARIN TANIMI

Uzun bir geçmişe sahip olan kumarın alan yazında birçok tanımının yapıldığı görülmektedir. Ögel (2017) kumarı; kişinin kendi isteği ile riske girmek ve bir üretim işi olmadan servetin yeniden dağılımı olarak tanımlamaktadır. Babayiğit (2018) kişinin psikolojisinde, aile ilişkilerinde ve sosyal ilişkilerinde bozulmalara yol açtığı, kazanan tarafın haz aldığı, kaybeden tarafın ise zarara uğradığı bir kavram olarak tanımlamaktadır. Lam (2017) kumarı, bireylerin maddi kazanç elde etmek amacıyla ortaya para ya da değerli bir eşya koyarak oynadıkları oyun şeklinde tanımlamaktadır. Türk Dil Kurumu kumarı, “ortaya para koyarak oynanan talih oyunu” olarak ifade etmektedir. TCK’nın 228/4. maddesine göre ise kumar, “Ceza Kanununun uygulanmasında kumar, kazanç amacıyla icra edilen ve kar ve zararın talihe bağlı olduğu oyunlar olarak açıklanmaktadır. TCK’nın 569. Maddesine göre ise kumar, “Ceza Kanununun tatbikinde kumar, kazanç kastiyle tatbikat kılınp kar ve zarar baht ve talihe bağlı bulunan oyunlar” olarak ifade etmektedir.

3. KUMAR BAĞIMLILIĞI

Kumar bağımlılığı; zarar verici olumsuz sonuçları olmasına ve kumar bağımlısı bireyin durmak istenmesine rağmen şiddetli bir kumar oynama arzusu duyması olarak tanımlanmaktadır (Irmak ve Erdoğan, 2016). Rizeanu (2014) kumar bağımlılığını, bireyin kumar ile ilgili sürekli ya da periyodik olarak kontrol kaybının ve akılcı olmayan düşünme biçiminin olması ve olumsuz sonuçlarına karşın kumar oynama davranışının sürdürülmesi ile karakterize edilen zihinsel bir hastalık olarak tanımlamaktadır. Demet (2009) kumar bağımlılığını, bireyin psikososyal ve ekonomik sorunlar yaşamasına sebebiyet veren bir dürtü kontrol bozukluğu olarak ifade etmektedir. Güriz ve arkadaşları (2012) kumar bağımlılığını, sürekli olarak devam eden, kişinin tüm yaşam alanlarını olumsuz etkileyen ve önemli kayıplara sebebiyet veren ruhsal bir bozukluk olarak tanımlamaktadır. Walker’a (1992) göre kumar bağımlılığı, dürtü kontrol bozukluğu olarak tanımlanmaktadır. Raylu ve Oci’ye (2004) göre kumar bağımlılığı, kişinin kumar oynama noktasında kontrolden çıkarak kişilerarası ve sosyal alanlarda sorun yaşamasıdır. Köroğlu (2012) kumar bağımlılığını bireyin aile ve iş yaşantısını olumsuz etkileyen, toplum ile uyum sorunları yaşamasına neden olan yineleyen ve devam eden bir davranış bağımlılığı olduğunu belirterek bireyin sürekli olarak kumar oynama ile ilgili düşünceler içerisinde olduğunu ifade etmektedir. Bunun yanı sıra para kazanma uğruna farklı yollar bulma çabaları ile karakterize edilen bir bozukluk olarak görülmektedir. DSM-5’de ise (2013) “Madde ile ilişkili bozukluklar ve bağımlılık bozuklukları” kategorisinde ve “Madde ile ilişkili olmayan bozukluklar” başlığı altında yer alan ve on iki aylık bir süre içinde en az dördü ya da daha çoğu ile kendini gösteren, klinik açıdan belirgin bir sıkıntıya ya da işlevsellikte düşmeye yol açan, sürekli ve yineleyici, sorunlu bir kumar oynama davranışının kriterleri aşağıda belirtilmektedir:

1. İsteddiği coşkuyu sağlayabilmek için giderek daha çok parayla kumar oynama gereksinimi duyar.

2. Kumar davranışını bırakma veya durdurma yönelimleri sırasında huzursuz ya da kolay sinirlenen biri olur.
3. Kumar davranışını kontrol altına almak, bırakmak veya durdurmak için, tekrarlayan, netice alamadığı çabaları mevcuttur.
4. Devamlı olarak kumar oynama üzerinde düşünmektedir (örn. geçmişteki kumar oynama yaşantılarını yeniden yaşamayı sürekli düşünme hali, bir sonraki girişimini engellemek ya da tasarlamak, kumar oynamak için para bulma yollarını düşünme).
5. Sıklıkla, sıkıntı duyarken kumar oynama (örn. çaresiz, suçlu, bunalmış, çökkün).
6. Parayla kumar oynayıp kaybettiğinde, süreğen bir şekilde, geri kazanmak için bir başka gün tekrar gelir (kaybettiklerinin arkasından gider)
7. Kumar oynama halini saklamak için yalana başvurur.
8. Kumar oynama nedeniyle, önemli bir ilişkisini, iş hayatını, eğitim ya da iş olanağını tehlikeye atmış ya da kaybetmiştir.
9. Kumar oynaması nedeniyle içinde bulunduğu umutsuz maddi durumlardan kurtulabilmek için başkalarının parasal kaynak sağlaması beklentisine girer. Görüldüğü üzere kumar bağımlılığı farklı araştırmacılar tarafından ele alınmakta ve çok yönlü bir kavram olabilmektedir.

4. KUMAR BAĞIMLILIĞININ RİSK FAKTÖRLERİ

Alan yazın incelendiği zaman kumar oynayan bireylerin çok farklı motivasyonlarla kumar oynamaya başladığı görülmektedir. Bahsedilen bu motivasyonlar; sosyalleşme, eğlenme, sorunlardan kaçma, heyecan ve parasal nedenler şeklinde sınıflandırılmaktadır (Lorains, Cowlshaw ve Thomas, 2011). Kumar bağımlılığı ile ilgili yapılan çalışmalar, kumar bağımlılığında olumsuz duygusal durumların, kumar oynayan bireylerin kumar oynamaya yönelik motivasyonlarını artırabileceğini ortaya koymuşlardır (Lee, Chae, Lee, Kim, 2007; Takamatsu ve Martens,2016). Depresif belirtilere sahip bireylerin ise; sorunlarından uzaklaşmak amacıyla kumar oynadıkları belirtilmektedir (Wood ve Griffiths, 2007). Lee, Chae, Lee, Kim (2007) Kore’de yaptıkları araştırmanın sonucunda; sosyalleşme, eğlenme, sorunlardan kaçma ve para kazanma, kumar bağımlıları için başlıca motivasyon nedenleri olduğunu ortaya çıkarmıştır. Wiebe ve Volberg’in (2003) kumar bağımlıları ile yaptıkları çalışmanın sonucunda ise, kumar oynama nedenlerinin para kazanmak, sorunlarına bir çözüm getirmek ve problemlerden kaçmak olduğu saptanmıştır. Kumar oynama davranışında motivasyonel nedenlerin yanı sıra kişilik özelliklerinin, cinsiyetin, yaşın, genetik ve kalıtsal özelliklerin, aile yapısının, toplumsal özelliklerin, psikopatolojinin, alkol ve madde kullanımının da kumar oynama davranışında etkili olabileceği belirtilmektedir. Örneğin; kişilik özellikleri ile patolojik kumar oynama ilişkisi konusunda yapılan araştırma sonuçlarına göre; dürtüsellik, heyecan arama, risk alma ve antisosyal kişilik örüntülerinin patolojik kumar oynama ile ilişkili olduğu ortaya çıkmıştır (Vitaro ve ark., 1997; Coventry ve Constable, 1999, Petry ve Casarella, 1999; Perty, 2000). Cinsiyet ve patolojik kumar oynama davranışı ile ilgili yapılan bir araştırmada,

kadınların erkeklere oranla daha çok patolojik kumar oynadıkları saptanmıştır (Hraba ve Lee, 1996). Kumar oynama davranışı üzerinde etkili olduğu düşünülen diğer bir faktör ise; yaş olmaktadır. Bu konuda yapılan bir çalışmada kumar ile ilgili sorunların daha çok ergenlik yılları ile gençlik yıllarında başladığı ve patolojik kumar oynama davranışının ergenlik yıllarında görülme olasılığının, yetişkinlikte görülme olasılığını ikiye katladığı saptanmıştır (Lightsey ve Hulse, 2002). Kumar oynama davranışı üzerinde etkili olan diğer bir faktör ise; genetik ve kalıtsal faktörler olmaktadır. Bu konuda yapılan bir çalışmada, kumar bağımlısı olan kişilerin birinci derecedeki aile bireyleri arasında kumar oynama sorunları olduğu ortaya çıkmıştır (Black ve ark., 2006). Lobo ve Kennedy'nin (2006) 3359 erkek ikiz üzerinde yapılan genetik çalışmaların sonuçları; patolojik kumar oynama davranışının kalıtım oranının %50 ile %60 arasında değişkenlik gösterdiği ortaya çıkmıştır. Aile yapısının, kumar oynama davranışı üzerinde etkili olduğu belirtilmiş ve bu konuda yapılan bazı araştırma sonuçları, ergenlerdeki kumar oynama problemlerinin daha çok anne ya da babanın kumar oynama patolojileri ile ilişkili olduğunu göstermiştir (Gupta ve Derevensky, 1998; Hardoon, Gupta ve Derevensky, 2004). Bunun yanı sıra çevresel bileşenlerin, kumar oynama davranışına başlama konusunda önemli bir etken olduğu belirtilmekte ve bu çevresel bileşenlerin de kumar oynanan yer, bölgedeki kumar oynanan yerlerin sayısı ile kişileri kumar oynama davranışına yönlendirecek reklamların olduğu ifade edilmektedir (Meyer ve ark., 2009). Kumar oynama davranışına neden olabilecek bir diğer faktör de ekonomik durum olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu konu ile ilgili yapılan bir çalışmada aile geliri 80,000 dolar olan kişilerin kumar oynamaya ayırdıkları pay %0.6 olarak saptanırken; yıllık geliri 20,000 doların altında olan kişilerin ayırdıkları pay %2.3 olarak saptanmıştır (Cavion ve ark., 2008). Düşük ekonomik gelire sahip olmanın yanı sıra, yalnız yaşayan ve işsiz olanların da kumar oynama davranışı gösterme konusunda risk grubunda olduğu belirtilmektedir (Hendriks, ve ark., 1997). Bununla birlikte kumar oynama problemi yaşayan kişilerin daha çok şehir dışında ya da büyük şehirlerde yaşayan ve yerleşim yeri konusunda sabit olmayan, sürekli yer değiştiren kişiler olduğu ifade edilmektedir (Hraba ve Lee, 1996; Hraba, Mok ve Huff, 1990).

5. KUMAR BAĞIMLILIĞININ YOL AÇTIĞI AKIL SAĞLIĞI SORUNLARI

Kumar bağımlılığı, bireyin hayatını önemli derece etkileyebilen psikolojik bir rahatsızlık olmakta ve verdiği tahribat nedeniyle birçok akıl sağlığı sorununu da beraberinde getirmektedir (Arisoy, 2009). Bahsedilen bu akıl sağlığı sorunları arasında stres, huzursuzluk, kumar oynamayı durdurma esnasında huzursuzluğu ve sinirliliği kontrol etmek ya da durdurmak amacıyla tekrarlanan başarısız çabalar, yoksunluk belirtileri, obsesif bozukluk, cinsel işlev bozuklukları, paranoya, depresyon, kumar bağımlılığının oluşturduğu koşullar nedeniyle intihar girişimleri, uyku bozuklukları, diğer bağımlılıklara (alkol, sigara vs) kolay bir şekilde geçiş yer almaktadır (Ögel 2015:22). Bu konu ile ilgili Altıntaş (2018) yapmış olduğu bir çalışmada, kumar oynama bozukluğu tanısı almış hastalar ile kumar oynama bozukluğu tanısı almamış hastaların depresyon, kaygı ve negatif düşünce düzeyleri arasında anlamlı derecede fark olduğunu ortaya koymuştur. Petry ve Kiluk (2002) yaptığı çalışmada, kumar bağımlılığının, intihar girişimi ve intihar düşüncesi ile arasında anlamlı bir ilişkili

olduğunu ortaya koymuştur. Kumar oynama bozukluğunda intihar girişim riskini araştırmak amacıyla yapılan diğer bir araştırmada kumar oynayan kişilerde intihar girişiminin yaygın olduğu ortaya çıkmıştır (Hakansson ve Karlsson, 2020). Avusturya Madde Dışı Bağımlılık Araştırmaları Derneğinin 862 kumar bağımlısıyla yaptığı bir araştırmada intihar girişiminde bulunan bireylerin oranı %4 ile 40 arasında ve intihar düşüncelerinin ise %12 ile %92 arasında kumar sorunu olduğu saptanmıştır (Thon ve ark. 2014). Andreeva ve arkadaşları bağımlılığının intihar girişimi için risk oluşturduğunu belirtmiştir. İntihar vakalarının araştırıldığı bir başka çalışmada 150 intihar vakası içerisinde 17'sinin kumar bağımlısı olduğu ortaya çıkmıştır (Wong ve ark. 2010: 1). 19-25 yaşları arasındaki yetişkinlerde intihar nedenleri konusunda yapılan çalışmada, 23 kişiden 5'inin kumar nedeniyle intihar ettiği sonucuna varılmıştır (Kaggwa ve ark. 2021). Namrata ve Oei (2009) kumar problemi yaşayan bireylerin ekonomik, psikolojik, yasal ve mesleki konularda sorun yaşadıklarını belirtmişlerdir. Kerber ve arkadaşlarının (2008) yaptıkları bir araştırmada kumar bağımlısı bireylerin %25,5'inde komorbid kaygı bozukluğu olduğu ortaya çıkmıştır. Baydil (2019) ise patolojik kumar oynama davranışı sergileyen kişilerin yaygın anksiyete bozukluğu yaşadığını belirtmiştir. Yapılan diğer bir araştırmada ise, kumar bağımlısı bireylerin psikososyal açıdan fonksiyonel bozulmalar yaşadığını ortaya koymuştur (Swanton ve Gainsbury, 2020). Linden ve arkadaşlarının (1986) yaptığı bir araştırmada, 25 patolojik kumarbazın (37-70 yaş arası) aile öyküleri ve tanı durumları incelenmiş ve patolojik kumar oynama ile majör duygusal bozukluk arasında bir ilişki olduğu görülmüştür. Kaplan ve Sadock (2000) patolojik kumar oynayanların, alkol ve diğer maddelerle birlikte çoklu bağımlılığa sahip olduğunu belirtmiş ve tedavideki madde bağımlısı hastalarda patolojik kumar oynayanların oldukça yüksek olduğu saptanmıştır. Zimmerman, Chelminski ve Young (2006) kumar bozukluğu olan bireylerin yaklaşık %75'nin alkol kullanım sorunu, %40-%60 arasında oranla ise; madde kullanım sorunu yaşadıklarını ifade etmişlerdir. Westphal ve Johnson'un (2003) kumar oynama bozukluğu tedavisi görmekte olan örneklem ile yaptıkları çalışmada; kadınlarda (%32) erkeklere (%21) göre daha 24 yüksek oranlarda bir ya da iki komorbid bozukluğun eşlik ettiği tespit edilmiştir. Bu bozukluklardan alkol kullanım bozukluğu erkeklerde kadınlara göre; aşırı yemek yeme, yeme bozuklukları, kompulsif alışveriş, sakinleştirici ilaç kullanımı kadınlarda erkeklere göre anlamı derecede yüksek bulunmuştur. Sonuç olarak sıralanan bu araştırmalarda da vurgulandığı gibi kumar bağımlılığının ağır bir tahribata yol açtığını ifade etmek mümkündür.

6. KUMAR BAĞIMLILIĞININ YOL AÇTIĞI SOSYAL SORUNLAR

Kişinin yaşamının olumsuz şekilde etkilenmesine neden olan kumar oynama davranışı, bağımlılar ile birlikte bağımlıların ailelerini, çevresini ve toplumu da olumsuz yönde etkilemekte ve kumar bağımlılığı toplumsal bir sorun olarak da karşımıza çıkmaktadır. Özellikle kumar bağımlılığının toplumsal sonuçları üzerine yapılan sosyolojik araştırmaların, kumar bağımlılığının bireyin aile hayatına arkadaşlarına, iş hayatına ve okul yaşamına verdiği zararlar üzerinde odaklandığı görülmektedir (Preston, Shapiro ve Keene 2007:102). Örneğin; Binde (2016) işyerinde kumarla ilgili zarar ve suç davranışını önlemek konusunda yaptığı

araştırmasında, kumar bağımlılığının iş yerinde verimin düşmesine ve devamsızlığa neden olduğunu ifade etmekte ve kumar oynama davranışının sürekli olarak bir maddi ihtiyaca neden olduğundan dolayı kişinin çalıştığı işyerinde hırsızlık yapmasına neden olabileceğini betimlemektedir. Frong (2005:22) kumar bağımlılığının bireyin mesleki ve sosyal yaşantısında olumsuz sonuçlara ve yasal sorunlara yol açtığını, kumar bağımlısı kişilerin de suç sayılabilecek davranışlara yöneldiğini belirtmektedir. Volberg ve arkadaşları (2010) kumar oynama davranışının ekonomik ve psikososyal anlamda ciddi olumsuz sonuçlara yol açan bir davranış olduğunu belirtmektedir. Salonen ve arkadaşlarının (2016) kumar oynamaya katılım, kumar alışkanlıkları, kumarla ilgili zararlar ve kumar reklamcılığı konusunda yaptıkları çalışmada, katılımcıların kumardan önemli miktarda zarar gördüklerini betimlemişlerdir. Volberg ve arkadaşları (2010) kumar oynama davranışının ekonomik ve sosyal anlamda ciddi olumsuz sonuçlara yol açan bir davranış olduğunu belirtmektedir. Sood, Pallanti ve Hollander (2003) kronik ve ilerleyici özelliğe sahip olan kumar bağımlılığının aile ve evlilik hayatına yönelik problemler yarattığını bu problemlerin de ebeveyn ihmali, aile içi çatışma, aile kurumunun zarar görmesi ve boşanmalar gibi problemler olduğunu belirtmektedir. Wiebe, Single ve Falkowski-Ham'ın (2003) yaptıkları araştırma sonucunda, kumar oynayanlar arasında, kumar oynamak için aldığı borçları geri ödeyemedikleri, eşyalarını satmak gibi ekonomik sorunlar ya da tehdit edilmek gibi sosyal sorunlar yaşadıkları ortaya çıkmıştır. Duvarcı (1998) kumar bağımlısı kişinin kendisine ait sorumlulukları yerine getirememesi nedeniyle bu durumun aile içi ilişkilerinde problemler yaratabildiğini ve ailenin ekonomik olarak sıkıntı yaşayabileceğini ifade etmektedir. Bunun yanı sıra kumar bağımlılığının topluma da zararının olduğunu belirterek çevresinden borç almaya yönelen kumar bağımlısı kişinin, aldığı borcu ödememesi hem kurumu hem de birçok kişiyi zor durumda bırakabileceğini, kumar bağımlısının periyodik olarak aklının kumar ile ilgili meşgul olması nedeniyle de işlerini aksattığını bunun sonucunda ise, çalıştığı kurumu hem de bu kurumda hizmet bekleyen bireyleri rahatsız edebildiğini ifade etmektedir. Görüldüğü gibi kumar oynama sonucunda yaşanan olumsuz durumlar sadece kumar oynayan kişiyi değil kişinin çevresindekilere verdiği zararlar göz önüne alındığında sosyal bir sorun olarak değerlendirilmektedir. Kumar bağımlılığının yol açtığı sosyal sorunlar konusunda yapılan araştırmalar incelendiğinde kumar bağımlılığının ciddi sosyal sorunlara yol açtığı açıkça görülmektedir.

7. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada kumar bağımlılığının yol açtığı psikososyal sorunlar üzerinde durulmuştur. Kumar bağımlılığının yol açtığı psikososyal sorunlar konusunda yapılan araştırmaların birçoğu, kumar bağımlılığının olumsuz psikososyal sonuçları olduğunu ortaya koymaktadır. Birey açısından değerlendirildiğinde psikolojik sorunlara yol açmakta depresyon, intihar girişimleri, okul ve iş yaşamında başarısızlıklar, kişilerarası ilişkilerde bozulmalar, ebeveyn ihmali, aile içi çatışma ve boşanmalar görülmektedir. Toplum açısından değerlendirildiğinde ise toplum içerisinde itibar kaybı ile suç davranışı sayılabilecek davranışlara yönelme

olabilmekte bu psikososyal sorunlar da kişinin tüm hayatını olumsuz yönde etkilemektedir. Dolayısıyla kumar bağımlılığında önleyici önlemlerin önemi ortaya çıkmaktadır.

Toplum, davranış bağımlılıkları konusunda bilinçlendirilebilir. Kumar bağımlılığının yarattığı psikososyal sorunlar konusunda toplumda farkındalık yaratılabilir. Kumar bağımlılığının bireylerin ruh sağlıklarını ve hayatlarını nasıl etkilediği konusunda farkındalık kazandırılabilir. Gençler için davranış bağımlılığı oluşmadan önce okul temelli önleme programları hazırlanabilir. Özellikle okullarda davranış bağımlılıkları konusunda seminerler, aktiviteler planlanabilir. Akıl sağlığı alanında çalışan uzmanların, sivil toplum kuruluşları ile birlikte konsültasyon yaparak davranış bağımlılıkları ve psikososyal sonuçları konusunda bireylerin bilinçlenmeleri sağlanabilir.

KAYNAKÇA

- Aksoy, (2010). Diğer bağımlılıklar. Sigara alkol ve madde kullanım bozuklukları: tanı, tedavi ve önleme. İstanbul: Yeniden Yayınları.
- Altıntaş, M. (2018). Kumar oynama bozukluğu tanısı olan hastalarda, anksiyete, depresyon, ruminasyon ve dürtüsellik. *Cukurova Medical Journal*. 43(3), 624-633.
- American Psychiatric Association. (1980). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders*. American Psychiatric Publishing.
- American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders*. American Psychiatric Publishing.
- Andreeva, M., Audette-Chapdelaine, S. ve Brodeur, M. (2022). Gambling-Related completed suicides: A scoping review. *Addiction Research & Theory*, 30(2), 1-12.
- APA (1994). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders, 4th edition (DSM-IV)*. Washington, DC. American Psychiatric Association.
- Arısoy, Ö. (2009) İnternet bağımlılığı ve tedavisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 1 (1), 55-67.
- Babayiğit, B. (2018). Kumar oynama ve kumar oynanması için yer ve imkân sağlama fiilleri. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 34, 283-315.
- Black, D. W., Monahan, P. O., Temkit, M. H., & Shaw, M. (2006). *A family study of pathological gambling*. *Psychiatry Research*, 141(3), 295-303.
- Baydil, B. (2019). Akdeniz ve ege bölgesi'nde kumar bağımlılığının psikolojik semptomlarla olan ilişkisinin incelenmesi (Yüksek Lisans Tezi) Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Bayındır, G. (2018). Kumar ve Şans Oyunlarına Toplumsal Bakış: Niğde Örneği. *Millî Kültür Araştırmaları Dergisi*, 2(2), 58-83.
- Cavion, L., Wong, C., & Zangeneh, M. (2008). Gambling. In *In the pursuit of Springer US*.
- Coventry, K. R., & Constable, B. (1999). Physiological arousal and sensation-seeking in female fruit machine gamblers. *Addiction*, 94(3), 425-430.
- Demet, M. M. (2009). Patolojik kumar oynama. *Journal of Psychiatry Special Topics*, 2(1), 35-45.
- Duvarcı, İ. (1998). Patolojik kumar oynama: tanısına ve eşlik eden özelliklerin belirlenmesine ilişkin betimsel bir çalışma. Ege Üniversitesi, Tıp Fakültesi, İzmir.
- Ertunç, S. (2019). Alkol ve madde bağımlılığı tedavisi gören bireylerin görüşlerine göre serbest zaman aktivitelerinin alkol ve madde bağımlılığı tedavi sürecindeki rolü (Yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Fong, TW. (2005). The biopsychosocial consequences of pathological gambling. *Psychiatry* 2, 22-30.
- Gupta, R., & Derevensky, J. L. (1998). Adolescent gambling behavior: A prevalence study and examination of the correlates associated with problem gambling. *Journal of gambling studies*, 14(4), 319-345.
- Güriz, S. O., Ekinci, A., & Türkçapar, M. H. (2012). Bir patolojik kumar hastasının bilişsel davranışçı terapisi. *Bilişsel Davranışçı Psikoterapi ve Araştırmalar Dergisi*, 1, 105-112.

- Hakansson, A., Karlsson, A. (2020). Suicide attempt in patients with gambling disorder associations with comorbidity including substance use disorders. *Front Psychiatry*, 16 (11), 533-593.
- Hardoon, K. K., Gupta, R., & Derevensky, J. L. (2004). Psychosocial variables associated with adolescent gambling. *Psychology of addictive behaviors*, 18(2), 170.
- Hraba, J., & Lee, G. (1996). Gender, gambling and problem gambling. *Journal of Gambling studies*, 12(1), 83-101.
- Hraba, J., Mok, W., & Huff, D. (1990). Lottery play and problem gambling. *Journal of Gambling Studies*, 6(4), 355-377.
- Hendriks, V. M., Garretsen, H. F., & Van de Goor, L. A. (1997). A "parliamentary inquiry" into alcohol and drugs: a survey of psychoactive substance use and gambling among members of the Dutch parliament. *Substance use & misuse*, 32(6), 679-697.
- Irmak, A.Y. ve Erdoğan, S. (2016). Ergen ve genç erişkinlerde dijital oyun bağımlılığı: Güncel bir bakış. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 27, 1-11.
- Kaggwa, M. M., Muwanguzi, M., Nduhuura, E., Kajjimu, J., Arinaitwe, I., Rukundo, G. Z. (2021). Suicide among Ugandan university students: Evidence from media reports for *BJPsych International*, 18(3), 63-67.
- Kaplan HI, Sadock BJ. (2000). Comprehensive textbook of psychiatry 7th Edition.
- Kerber, C. S., Black, D. W. and Buckwalter, K. (2008). Comorbid psychiatric disorders among older adult recovering pathological gamblers. *Issues in Mental Health Nursing*, 29(9), 1018-1028.
- Köroğlu, E. (2012). Klinik psikiyatri Ankara: Hyb Yayıncılık.
- Lam, D. (2007). An Exploratory Study Of Gambling Motivations And Their Impact On The Purchase Frequencies Of Various Gambling Products. *Psychology & Marketing*, 24(9), 815-827.
- Lee HP, Chae PK, Lee HS, Kim YK. (2007). The fivefactor gambling motivation model. *Psychiatry Res*, 150 (1), 21-32.
- Lightsey Jr, O. R., & Hulsey, C. D. (2002). Impulsivity, coping, stress, and problem gambling among university students. *Journal of Counseling Psychology*, 49(2), 202.
- Linden, R. D., Pope, H. G., & Jonas, J. M. (1986). Pathological gambling and major affective disorder: preliminary findings. *The Journal of Clinical Psychiatry*, 47(4), 201-203.
- Lobo, D. S., & Kennedy, J. L. (2009). Genetic aspects of pathological gambling: a complex disorder with shared genetic vulnerabilities. *Addiction*, 104(9), 1454- 1465.
- Lorains FK, Cowlshaw S, Thomas SA. (2011). Prevalence of comorbid disorders in problem and pathological gambling: Systematic review and metaanalysis of population surveys. *Addiction*, 106,490-498.
- Namrata, R., & Oei, T. P. S. (2009). Factors associated with the severity of gambling problems in a community gambling treatment agency. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 7(1), 124-137.
- Ögel, K. (2015). Bağımlı aileleri için rehber kitap: alkol, uyuşturucu, bilgisayar, sigara ve diğer bağımlılıkları olanların yakınlarına bilgiler. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Ögel, K. (2017). Bağımlılık ve tedavisi temel kitabı. Yalın Yayıncılık.
- Petry, N. M., & Casarella, T. (1999). Excessive discounting of delayed rewards in substance abusers with gambling problems. *Drug and alcohol dependence*, 56(1), 25-32.
- Petry, N., Kiluk, B. (2002). Article funding information suicidal ideation and suicide attempts in treatment-seeking pathological gamblers. *J Nerv Ment Dis*. 190 (7), 462-469.
- Preston, FW., Shapiro, PD., Keene, JR.(2007). Successful aging and gambling: Predictors of gambling risk among older adults in Las Vegas. *Am Behav* 51(1), 102-121.
- Preyde, M., Adams, G. (2008). Foundations of addictive Problems: Developmental, social and neurobiological factors. In Adolescent Addiction.
- Potenza, M. N., Fiellin, D. A., Heninger, G. R., Rounsaville, B. J. ve Mazure, C. M. (2002). Gambling. *Journal of General Internal Medicine*, 17(9), 721-732.
- Pınarcı, G. (2014). Üniversite öğrencilerinde kumar oynama, patolojik kumar bağımlılığı ve ilişkili karakter özellikleri. (Yüksek Lisans Tezi) Ege Üniversitesi, Madde Bağımlılığı Toksikoloji ve İlaç Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

- Raylu, N., Oei, T. P. (2004). Role of culture in gambling and problem gambling. *Clinical Psychology Review*, 23 (8),1087-1114.
- Rizeanu, S. (2014). The efficacy of cognitive-behavioral intervention in pathological gambling treatment. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 127, 626–630.
- Salonen, A.H., Hellman, M., Latvala, T., (2018).Gambling participation, gambling habits, gambling-related harm, and opinions on gambling advertising in Finland in 2016. *Nordic Studies on Alcohol and Drugs*. 35(3), 215- 234.
- Sood, E. D., Pallanti, S., & Hollander, E. (2003). Diagnosis and treatment of pathologic gambling. *Current Psychiatry Reports*, 5(1), 9–15.
- Swanton, T. B. ve Gainsbury, S. M. (2020). Gambling-related consumer credit use and debt problems: A brief review. *Current Opinion in Behavioral Sciences*, 31(17),21-31.
- Takamatsu SK, Martens MP, Arterberry BJ. (2016). Depressive symptoms and gambling behavior: Mediating role of coping motivation and gambling refusal self-efficacy. *J Gambl Stud*, 32(2), 535-546.
- Thon, N., Preuss, U. W., Pölzleitner, A., Quantschnig, B., Scholz, H., Wurst, F. M. (2014). Prevalence of suicide attempts in pathological gamblers in a nationwide Austrian treatment sample. *General Hospital Psychiatry*, 36(3), 342-346.
- Vitaro, F., Arseneault, L., & Tremblay, R. E. (1997). Dispositional predictors of problem gambling in male adolescents. *The American journal of psychiatry*, 154(12), 1769-1770
- Walker, M. B. (1992). The psychology of gambling. Pergamon Press.
- Wiebe, J., Cox, B., Falkowski-Ham, A. (2003). Psychological and social factors associated with problem gambling in ontario: A One Year Follow-Up.
- Westphal, J. R., Johnson, L. J. (2003). Gender differences in psychiatric comorbidity and treatment-seeking among gamblers in treatment. *Journal of Gambling Issues*, 8 (12), 1-15.
- Wood RT, Griffiths MD. A. (2007). qualitative investigation of problem gambling as an escape-based coping strategy. *Psychol Psychother*, 80 (1), 107-125.
- Wong, P. W., Cheung, D. Y., Conner, K. R., Conwell, Y. ve Yip, P. S. (2010). Gambling and completed suicide in Hong Kong: A review of coroner court files. *The Primary Care Companion for CNS Disorders*, 12(6), 1-7.
- Wood, R. T. A., & Griffiths, M. D. (2007). A qualitative investigation of problem gambling as an escape-based coping strategy. *Psychology and Psychotherapy: Theory, Research and Practice*, 80(1), 107–125
- Zimmerman, M., Chelminski, I., Young, D. (2006). Prevalence and diagnostic correlates of dsm-iv pathological gambling in psychiatric outpatients. *Journal of Gambling Studies*, 22, 255-262.

Çatışma Beyanı: Bu çalışma ile ilgili taraf olabilecek herhangi bir kişi ya da finansal ilişki bulunmamakta, dolayısıyla herhangi bir çıkar çatışması olmamaktadır.

Destek ve Teşekkür: Çalışmada herhangi bir kurum ya da kuruluştan destek alınmamıştır.

Etik Kurul Kararı: Makale etik kurul raporu gerektiren çalışmalar dışındadır.

Katkı Oranı: Makale tek yazarlıdır.